

Analys av fokusgruppsintervju om vägledning vid NPF med studie-och yrkesvägledare

Bakgrund

Syftet med denna fokusgruppsintervju med studie-och yrkesvägledare var att få en djupare förståelse för vilka faktorer som krävs för en fungerande vägledning vid NPF.

Metod

Studiedesign och deltagare

Denna fokusgruppsintervju bestod utav åtta studie-och yrkesvägledare från olika skolor i Stockholms län. Deltagarna rekryterades från utvärderingsenkäten som användes efter webinarier om Jobbafrisk hemsidor som hölls den andra februari 2022. På enkäten fanns en fråga om eventuellt intresse för medverkan i en fokusgruppsintervju. Några rekryterades också från skolor/universitet där utbildningen skett. Totalt tillfrågades 25 studie-och yrkesvägledare och åtta tackade ja. Majoriteten av deltagarna var kvinnor med varierad arbetslivserfarenhet och deltagarna arbetade i olika skolor och områden (tabell 1).

Datainsamling

Data samlades in via en fokusgruppsintervju med åtta studie och yrkesvägledare i november 2022 (tabell 1). Intervjun utfördes på Centrum för arbets-och miljömedicin, Stockholm och sju deltagare var med fysiskt och en deltagare var med på länk. En semistrukturerad intervjuguide med tre huvudteman användes för att undersöka hur vägledningen av personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) fungerar idag, hur de skulle vilja arbeta/vilka behov som finns samt om hemsidan Jobbafrisk-NPF kan vara ett hjälpmedel i deras arbete. Intervjun genomfördes med en moderator samt en observatör och deltagarna diskuterade och integrerade med varandra. Intervjun spelades in (90 min) och transkriberades.

Analys

Systematisk textkondensering (STC) av Malterud (1) användes för att analysera materialet. STC genomfördes enligt fyra olika steg som är presenterade i figur 1 och de slutliga kategorierna är presenterade i tabell 2. Transkriberingen lästes igenom och fyra preliminära teman om faktorer för en fungerande vägledning skapades. De preliminära teman utgjorde en grund för diskussion om koder som skapades och användes som underlag för att sortera meningsbärande enheter i olika grupper. Den delen av transkriberingen som handlade om hemsidan Jobbafrisk-NPF analyserades till en början separat men sammanslogs sedan med analysen om faktorer för en fungerande vägledning. Totalt utvecklades sex kategorier genom att essensen av varje kodgrupp sammanfattades och därefter utvecklades subgrupper (tabell 2). Alla steg utfördes av två personer.

Etiska preferenser

Deltagarna informerades att deltagande var frivilligt och att allt material hanteras konfidentiellt. De informerades också om att resultatet inte kommer härröras till dem som individer eller till deras skola. De kunde avsluta när som helst och det var ingen kompensation för att delta.

Resultat

Bilaga 1

Denna fokusgruppsintervju presenterar åtta studie-och yrkesvägledares upplevelser och faktorer för en fungerande vägledning vid NPF samt möjligheter och förbättringspotential med hemsidan Jobbafrisk-NPF. Efter analysering av materialet utvecklades sex kategorier: *Samverkan med många, Stöd från ledningen, Strukturerad, Behöva vara individorienterad, Förbereda barnet tidigt, Möjligheter och förbättringspotential med hemsidan Jobbafrisk-NPF* (tabell 2). Dessutom utvecklades 15 subkategorier som är presenterade i tabell 2. Samtliga kategorier med citat från studie-och yrkesvägledarna beskrivs i texten.

Samverkan med många

Vägledning av personer med NPF är utmanande och det är extra viktigt med samverkan. Samverkan med många olika personer som specialpedagoger, andra kollegor och föräldrar krävs för en fungerande vägledning av elever med NPF. De upplever att de ibland känner sig ensamma i sitt uppdrag som studie-och yrkesvägledare vilket poängterar vikten av samverkan från olika håll. Ytterligare en faktor för en fungerande vägledning vid NPF är att delta i nätverk med andra studie-och yrkesvägledare och samverka där igenom. Det uttrycks också att det finns ett behov av mer samverkan mellan lärare på universitet för att kunna stötta studenterna med NPF vid högre studier.

"...det är projektet, det är prioriteringen och planeringen, så då ska dom liksom sammanföra alla sina projekt...men där behöver jag bli bättre att återkoppla till hemmet, nu har vi gjort så här, kan ni följa upp att hjälpa, stötta, puffa, jag behöver bli bättre med samverkan igen, vem tar vid..." Studie-och yrkesvägledare grundskola

"...nu kan jag se när jag har tillgång till både specialpedagoger, logoped, psykolog och kurator på plats på skolorna så är det ju någonting alla grundskolor borde ha" Studie-och yrkesvägledare specialskola

"...övergången till gymnasieskola och själva sökförfarandet hjälper jag till med men jag tar mycket hjälp av vårdnadshavare i det arbetet också men ja, stundvis kan man vara ganska ensam" Studie-och yrkesvägledare grundskola

Stöd från ledningen

Vid en fungerande vägledning av elever med NPF är det viktigt med stöd från ledningen. Det upplevs att det finns stöd från ledningen men inte alltid förståelse och det uttrycks att det ibland ställs orimliga förväntningar i form av att de som studie-och yrkesvägledare förväntas känna alla elever och bör veta vad som passar för just den specifika eleven. En annan faktor som krävs vid en fungerande vägledning vid NPF är stöd från ledningen gällande mer tid då samtliga studie-och yrkesvägledare uttrycker att det tar mer tid att vägleda personer med NPF. Mer tid behövs till exempel för att lära känna eleven bättre, för att det krävs fler möten eller för att mötestiden är längre. För att tiden ska räcka krävs det att de bortprioriterar något annat.

"...det ligger lite i det att förståelse och stöd är olika saker, det finns nog ingen rektor som skulle säga att man inte får åka på ett studiebesök med en elev med NPF eller ha ett samtal... de skulle aldrig säga nej, så stödet tror jag finns men förståelse för framför allt tidsåtgången och prioriteringarna..." Studie-och yrkesvägledare grundskola

"det förväntas att jag ska veta hur varenda individ är och vad de har för behov... vi har väldigt stort team men förväntningarna på mig är dels att jag ska kunna allas diagnoser men även hur jag ska bemöta varje person vilket jag kan tycka är lite orimligt..." Studie-och yrkesvägledare gymnasiet

"varje elev med en NPF eller funktionsnedsättning tar nästan ibland 4 gånger mer tid än en självgående elev" Studie-och yrkesvägledare grundskola

Behöver vara strukturerad och regelbunden

Det är viktigt att vägledningen är strukturerad för att fungera så bra som möjligt för elever med NPF. Vägledningssamtalen behöver vara tydliga med raka frågor och besked. Det är även viktigt att vägledningen är regelbunden och ibland kan det behövas fler men kortare möten. Elever med NPF behöver dessutom stöd i planeringen vilket studie- och yrkesvägledare kan hjälpa till med.

”den erfarenheten jag har med NPF-elever är att de behöver mycket stöd kring struktur och planering, jag ägnar väldigt mycket av min studievägledningstid, nästan på veckobasis har jag elever som kommer till mig för att få den hjälpen med struktur” Studie- och yrkesvägledare grundskola

”det här året har jag börjat boka in de ungefär varannan vecka, oavsett egentligen om de känner de behovet, då kanske mötet är 5 minuter bara för det kanske har dykt upp någon fråga... man kan informera lite och preppa dom att nu är det en månad kvar till gymnasieämssan och så vidare, så att regelbundenheten är jätteviktig om man har tid till det” Studie- och yrkesvägledare grundskola

Behöver vara individorienterad

En viktig faktor som uttrycks av studie- och yrkesvägledarna är att vara individorienterade vilket alltid är viktigt men speciellt viktigt vid vägledning av personer med NPF. Detta innebär att kunna anpassa vägledningen utefter individens behov och att kunna vara flexibel i sina vägledningmetoder och mötesformer. För att kunna erbjuda en individanpassad vägledning krävs det tid för att lära känna eleverna. En individanpassad vägledning kan till exempel vara att mötet sker genom en promenad i stället för inne på ett rum på grund av svårigheter med ögonkontakt eller att olika metoder används som till exempel bildstöd eller att ritprata. Det upplevs att specialanpassade skolor och mindre grupper fungerar bra för elever med NPF men att det är ett begränsat utbud av dessa skolor.

”Ritpratar, det gör jag alltid nästan, vi ritat på papper, vi ritat på whiteboard, vi går promenader, vi ses på annan plats än på skolan, det är som du säger, det finns ju ingen, liksom rätt eller fel och alla ser olika ut, alla samtalen och bemötande beroende på var eleverna befinner sig någonstans” Studie- och yrkesvägledare grundskola

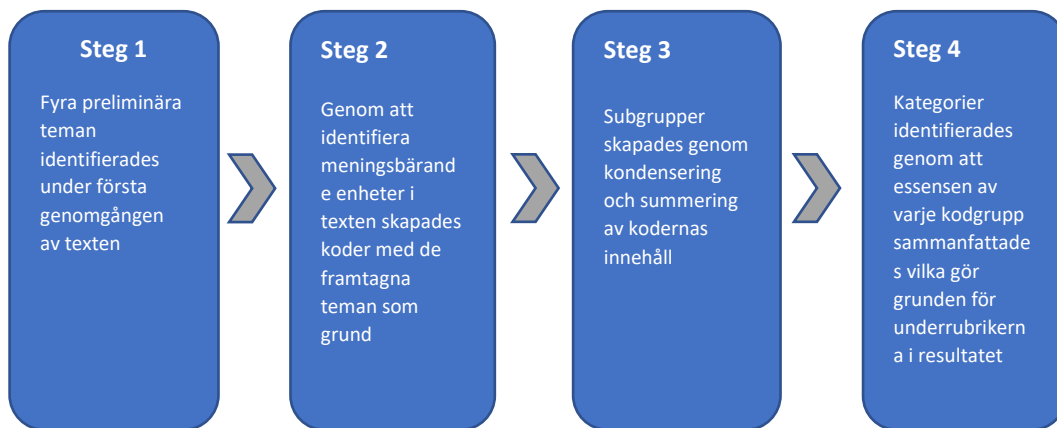
Förbereda barnet i tidig ålder

Vikten av att starta i tidig ålder, redan i lågstadiet, uttrycks av studie- och yrkesvägledarna. Föräldrar och kollegor bör inkluderas i förberedandet tidigt för att kunna stötta och förbereda barnet på bästa sätt. Detta innefattar både själva vägledningen samt att tidigt arbeta med elevernas självförtroende och självkänsla för att underlätta vägledningen framöver.

”viktigt att börja väldigt tidigt, både att samverka med pedagogerna, redan i lågstadiet, att de får förståelse och även vårdnadshavare, så fort man vet att det finns en NPF-diagnos...att man har en plan redan innan... och hur viktigt det är att vi verkligen jobbar med självkänslan och självförtroendet kring de här eleverna tidigt...att man jobbar redan från lågstadiet...” Studie- och yrkesvägledare grundskola

Bilaga 1

Figur 1. De fyra stegen i analysprocessen i systematisk textkondensering.

Tabell 1. Deskriptiv information om deltagarna i fokusgruppsintervju vägledning vid NPF

Deltagare	Kön	Skola/arbetsplats	Arbetslivserfarenhet som SYV
1	Kvinna	Gymnasieskola, Stockholm	2 månader
2	Kvinna	Studerar	SYV-student
3	Kvinna	Grundskola	12 år
4	Kvinna	Två specialskolor	10 år
5	Man	Grundskola	7 år
6	Kvinna	Grundskola	6 år
7	Kvinna	Högskola	13 år
8	Kvinna	Grundskola	25 år

Bilaga 1

Tabell 2. Preliminära teman, koder, subgrupper och slutgiltiga kategorier vid analys av fokusgruppsintervjuupplevelser att vägleda personer med NPF.					
Preliminära teman	Koder		Subgrupper		Kategorier
Behöver samverkan →	<ul style="list-style-type: none"> -Samverkan med föräldrar -Samverkan med specialpedagoger -Samverkan med kollegor fungerar bra -Mer samverkan med kollegor/andra professioner -Nätverk med andra SYV -Bra med digitala informationsträffar -Stöd från föräldrar -Känner sig ensam -mycket ansvar på studenterna på universitetet Orimliga förväntningar -Stöd från ledningen men inte alltid förståelse -Stöd från ledningen -Räcker inte till -Brist på tid -Behöver mer tid -Kräver mer tid -Önskar mer tid att lära känna eleverna 	→	<ul style="list-style-type: none"> Samverkan med föräldrar Samverkan med kollegor Nätverk för SYV 	→	Samverkan med många
		→	<ul style="list-style-type: none"> Förståelse om behovet Behovet av mer tid 	→	Stöd från ledningen
Struktur och planering →	<ul style="list-style-type: none"> -Regelbundenhet -Stöd kring struktur och planering -Struktur -Tydlighet viktigt 	→	<ul style="list-style-type: none"> Regelbundenhet Planering Tydlig 	→	Behöva vara strukturerad och regelbunden
Individuella anpassningar →	<ul style="list-style-type: none"> -Individanpassad vägledning -Anpassningar -Flexibilitet -Individanpassningar krävs -Flexibla metoder -Blandade metoder används -Bildstöd bra metod -Anpassad skola bra -Bra med mindre grupper -Begränsat utbud av spec.anpassade skolor -Skolfrånvaro minskar med mindre grupper 	→	<ul style="list-style-type: none"> Individanpassningar Flexibilitet 	→	Behöver vara individorienterad
Fler utmaningar	<ul style="list-style-type: none"> -Viktigt att börja tidigt (fler) Arbeta m självkänslan -Arbeta m självförtroendet 	→	<ul style="list-style-type: none"> Inkludera föräldrar och kollegor tidigt Tidigt arbete med självförtroende och självkänsla 	→	Förbered barnet i tidig ålder

Slutsats

En fokusgruppsintervju med studie-och yrkesvägledare utfördes för att få en djupare förståelse för vilka faktorer som krävs för en fungerande vägledning vid NPF.

Sammanfattningsvis så skiljer sig studie-och yrkesvägledares upplevelser av vägledning vid NPF något beroende på skolor, stadier, ledning och resurser men några saker framkom som viktiga faktorer för samtliga. Det diskuterades mycket kring vikten av god samverkan med kollegor och föräldrar samt att få stöd från ledningen för att få förutsättningar för att kunna utföra en bra vägledning. Det är även viktigt att kunna anpassa utifrån individens behov och ha god struktur och tydlighet för att underlätta vägledningen för personer med NPF. Det framkom också ett behov av att starta tidigt med samverkan och att arbeta med elevernas självförtroende och självkänsla för att möjliggöra en bra kommande vägledning.

Referenser

1. Kirsti Malterud. Kvalitativa metoder i medicinsk forskning. Tredje upplagan. 2014.
2. Jobbafrisk-NPF [Internet]. Stockholm: Centrum för arbets-och miljömedicin; 2020. Hämtad från: [Studie- och yrkesvägledning vid neuropsykiatriska funktionsnedsättningar - en kunskapsöversikt och rekommenderad praxis \(jobbafrisknurf.se\)](https://www.jobbafrisknurf.se/kunskapsoversikt-och-rekommenderad-praxis)